

CZÓBEL BÉLA

1883-1976

HÁTAKT 1941

OLAJ, VÁSZON 85 X 63 CM

JELEZVE JOBBRA KÖZÉPEN: CZÓBEL

KIÁLLÍTVA:

XXIX. VELENCEI BIENNÁLÉ 1958.

SZÉKESFEHÉRVÁR ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM,

A GRESHAM ÉS KÖRE 1967.

MÚCSARNOK, CZÓBEL BÉLA ÉLETMŰ KIÁLLÍTÁSA 1971.

SZENTENDRE, CZÓBEL BÉLA MÚZEUM 1975.

PROVENIENCIA: SEIDEN GUSZTÁV GYŰJTEMÉNY, MAJD RÖZSAHEGYI GYŰJTEMÉNY

OLVASÓ NŐ 1941-1942 KÖRÜL

OLAJ, VÁSZON 71 X 60.5 CM

JELEZVE JOBBRA FENT: CZÓBEL

PROVENIENCIA: KÖVES OSZKÁR GYŰJTEMÉNYE

IRODALOM:

FRANÇOIS GACHOT: BÉLA CZÓBEL. ALKOTÁS, 1947/3-4.

POGÁNY Ö. GÁBOR: A MAGYAR FESTÉSZET FORRADALMÁRAI. BUDAPEST, 1947.

GENTHON ISTVÁN: CZÓBEL. BUDAPEST, 1961.

GENTHON ISTVÁN: PRO MEMORIA. MŰVÉSZET, 1961/10.

PHILIPP CLARISSE: CZÓBEL BÉLA. BUDAPEST, 1970.

D. FEHÉR ZSUZSA - POGÁNY Ö. GÁBOR: MAGYAR FESTÉSZET A XX. SZÁZADBAN. BUDAPEST, 1971.

GRÁBER MARGIT: EMLÉKEZÉSEK KÖNYVE. SZERK.: BENEDEK KATALIN. BUDAPEST, 1991.

MAJÓROS VALÉRIA: SEIDEN GUSZTÁV A FOTÓMŰVÉSZ, A MŰGYŰJTŐ ÉS MŰKERESKEDŐ. ARS HUNGARICA, 1994/2.

MINDKÉT FESTMÉNY A MŰVÉSZ MÁSODIK FELESÉGÉT, MODOK MÁRIÁT ÁBRÁZOLJA. CZÓBEL A 20-AS ÉVEK KÖZEPÉTŐL SZINTE EGYEDÜL ÉLT FRANCIAORSZÁGBAN. 1939 AUGUSZTUSÁBAN NIZZÁBAN ELVÁLT ELSŐ FELESÉGÉTŐL, A FESTŐ ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ ISOLDE DAIGTÓL. MODOK MÁRIÁT EBBEN AZ IDŐBEN MÁR ISMERTE, HISZEN A 30-AS ÉVEK KÖZEPÉN, AMIKOR LEHEL FERENC TÁRSASÁGÁBAN SZENTENDRÉN JÁRT, TALÁLKOZOTT OTT A FIATAL FESTŐNŐVEL. 1940 SZILVESZTERÉN HÁZASODTAK ÖSSZE.

1940-BEN CZÓBEL HAZATELEPEDETT FRANCIAORSZÁGBÓL. HÁZASSÁGKÖTÉSE UTÁN KORA TAVASZTÓL KÉSŐ ŐSZIG MODOK MÁRIA NYÁRI MŰVÉSZTELEPI MUNKÁLKODÁSA SZÍNTERE, A KIS ADY ENDRE UTCAI HÁZ LETT LAKHELYE SZENTENDRÉN, AMIT A II. VILÁGHÁBORÚ ALATT ÁLLANDÓ OTTARTÓZKODÁSRA IS KIALAKÍTOTTAK. A MŰVÉSZT MEGIHLETTE AZ ÚJ KÖRNYEZET ÉS AZ ÚJRA MEGTALÁLT OTTHON GYÖNYÖRŰSÉGGEL ÉS ÓRIÁSI MUNKALÁZZAL TÖLTÖTTE EL. FESTMÉNYEIN A KERT, A GYÜMÖLCSFÁK ÉS EZEK TERMÉSE, A CSENDÉLETEKNEK KOMPONÁLT ALMÁK, KÖRTÉK, BARACKOK ÉS AZ ELMARADHATLAN ZÖLD NÖVÉNYEK, KERTI VIRÁGOK, A RÓZSÁK ÉS A PEONIÁK TŰNNEK FEL. SZÁMOS MUNKÁJA, MINT PÉLDÁUL A VIRÁGZÓ ALMAFÁK SZENTENDRÉN, AZ ALMASZEDŐK, A KÉKTERÍTŐS CSENDÉLET EKKOR KÉSZÜLT.

EZEKBE AZ ÉVEKBE SZÁMOS KÉPET FESTETT SZERETETT FELESÉGÉRŐL IS, MINT TÖBBEK KÖZÖTT AZ ÜLŐ NŐ, MÁRIA A KANDALLÓ MELLETT, MÁRIA A KAROSSZÉKBE CÍMŰ OLAJKÉPEKET. MODOK MÁRIA NEMCSAK HŰSÉGES TÁRSA LETT, DE MELEG ASSZONYI SZÍVÉVEL MÉG FESTŐI PÁLYÁJÁT IS FELÁLDOZTA CZÓBELÉRT. CSAK LOPVA FESTETT, AMIKOR FÉRJE "SZOLGÁLATA" EZT MEGENGEDTE. MAJD MINDEN FELKÉRT MODOK-KIÁLLÍTÁS MEGRENDEZÉSE ELŐL KITÉRT, HOGY MÉG HÍVEBBEN ÁLLHASSON FÉRJE OLDALÁN.

"...CZÓBEL BIZONY ÁRNYÉKOT VETETT RÁ. DE SZERETTE EZT AZ ÁRNYÉKOT. MINT EGY MELEG KENDŐT, ÚGY VETTE MAGÁRA. FELESÉG VOLT, ÚGY VÉLTE, A LEGNAGYOBB MAGYAR FESTŐ FELESÉGE..." - JELENÍTI MEG ALAKJÁT GRÁBER MARGIT. (34. P.)

CZÓBEL, AKINEK A MAGYAR MŰVÉSZETTÖRTÉNET A NEŐS MOZGALOM ELINDULÁSÁT KÖ-

SZÖNHETI, AKI NÉLKÜL TALÁN A NYOLCOK MŰVÉSZCSOPORT SEM JÖHETETT VOLNA LÉTRE, A 40-ES ÉVEK ELEJÉN ÚJ SZÍNEKKEL BŐVÍTI PALETTÁJÁT. A SÖTÉT KONTÚROS KÉPEK SZÍNVLÁGÁT EGYRE INKÁBB FELVÁLTJÁK A DERŰSEBB HANGULATÚ, TÜZES, MÉLYRŐL VILÁGÍTÓ KOMPOZÍCIÓK. BÁR KONTÚRVONALAI REJTETTEBBEN MEGMARADNAK, KÉPEI MÉGIS OLDOTTABBAK, SZÍNEKKEL ÉPÍTETTEKKÉ VÁLNAK. JÓL MUTATJÁK EZT A MODOK MÁRIÁT MEGJELENÍTŐ FESTMÉNYEK IS. BÁR A MŰVEK MÉG KAPCSOLÓDNAK A 30-AS ÉVEK CZÓBELI HANGULATÁT ÁRASZTÓ SÖTÉTEBB ÉS BARNÁS KÉPI VILÁGHOZ, DE MÁR JELZI A MÉLYRŐL TÜZELŐ, ÁM EGYRE VILÁGOSABBÁ VÁLÓ SZÍNEK HARMÓNIAJÁT IS. PUHÁBBÁ, TÖMÖR SZÍNFOLTOKKAL ALAKÍTOTTA KÉPEIT, BÁR NAGY SZEREPET KAPOTT MŰVÉSZEKÉBEN TOVÁBBRA IS A SZERKEZET. EZT AZONBAN MINDINKÁBB ELREJTETTE AZ EGYRE VIDÁMABB ATMOSZFÉRÁJÚ, BÁRSONYOSAN MELEG FOLTOKBAN POMPÁZÓ, VARÁZSLATOS BUJASÁGÚ, TÜZES MŰVEKBE.

A SZEME ELÉ TÁRULÓ VILÁG ÁTKÖLTÉSE FESTŐI NYELVEZETÉRE, HITVALLÁSKÉNT VÉGIGKÍSÉRTE CZÓBELT ÚTJÁN. SZÁMÁRA A LÁTVÁNY CSAK ÜRÜGY, CSAK AZ ABBÓL VALÓ KIINDULÁSHOZ, MAJD AZ ATTÓL VALÓ ELTÁVOLODÁSRA KELL A MOTÍVUM, HOGY AZTÁN A MAGA FESTŐI IHLETÉSÉVEL ALAKÍTSA A KÉPET CZÓBELI REMEKMŰVÉ. EZT TETTE AZ OLVASÓ ÉS A MODOK MÁRIÁT HÁTAKTBAN ÁBRÁZOLÓ FESTMÉNYEK ESETÉBEN IS.

CZÓBEL BÉLA EGYIKE AZON KEVÉS FESTŐINKNEK, AKIK SZÁMOTTEVŐ HELYET FOGLALNAK EL AZ EGYETEMES MŰVÉSZETI ÉLETBEN IS. JEGYZIK ŐT FRANCIAORSZÁGBAN, NÉMETORSZÁGBAN, HOLLANDIÁBAN ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN IS, AHOL MÚZEUMOK ÉS MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK ŐRZIK MŰVEIT. A HARMÓNIA ÉS A MÉLY INTELLEKTUSÚ BÖLCSÉSSÉG, A SZEMLELŐDŐ NYUGALOM, A FRANCÍÁS ELEGANCIÁJÚ ÍZLÉS, A SZERETETREMÉLTÓ KEVÉSBESZÉDŰSÉG ÉS MEGEJTŐ SZEMÉLYISÉGE ÁLTAL ALAKÍTOTT ÉLETMŰVE A LEGNAGYSZERŰBB MŰVÉSZEINK KÖZÉ EMELIK ŐT.

NAGYSZERŰ PÁLYÁN TŰNDÖKÖLT E KÉT FESTMÉNYE CZÓBELNEK. AZ OLVASÓ NŐ KORÁBBAN KÖVES OSZKÁR TULAJDONÁBAN VOLT, MŰGYŰJTEMÉNYE EGYIK KIVÁLÓ DARABJAKÉNT. KÖVES GYŰJTEMÉNYÉBEN, AHOGYAN AZT EGYIK CZÓBELNEK CÍMZETT LEVELÉBEN ÍRJA, A MŰVÉSZ FESTMÉNYEI "VÁLOGATOTT EGYÜTTESE

SZINTE MUZEÁLIS SZÍNVONALON DEMONSTRÁLJA KIVÉTELES MŰVÉSZETEDET, AMELYNEK SZOLGÁLATÁRA MÁR 32 ÉV ELŐTT ELSZEGŐDTEM". A KÖVES-GYŰJTEMÉNYT, AMELY A HÁBORÚ UTÁN AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBÓL TÉRT HAZA, TÖBBEK KÖZÖTT A NŐ A ZONGORÁNÁL, INTERIEUR SZOBORRAL, KISFIÚ CÍMŰ FESTMÉNYEK GAZDAGÍTOTTÁK.

TALÁN A LEGTÖBBET REPRODUKÁLT MŰ A HÁTAKT, SEIDEN GUSZTÁV GYŰJTEMÉNYÉBŐL VALÓ. SEIDEN, A 30-AS ÉVEK EGYIK KIEMELKEDŐ FOTÓMŰVÉSZE, MŰKERESKEDŐ ÉS MŰGYŰJTŐ, VAJDA LAJOS ÉS CZÓBEL BÉLA MECÉNÁSKÉNT IS HELYET KAPOTT A MAGYAR MŰVÉSZETTÖRTÉNETBEN. CZÓBEL SEIDEN FELESÉGÉRŐL, RÓZSAHEGYI TESSÁRÓL PORTRÉT IS FESTETT. AMIKOR AZ EGYIK ELSŐ VAJDA-KIÁLLÍTÁSNAK HELYET ADÓ, A BIBLIOTHECA OFFICINA KIÁLLÍTÁSOKAT RENDEZŐ SEIDEN 1957-BEN CSALÁDJÁVAL ANGLIÁBA EMIGRÁLT, HIVATALOSAN MAGÁVAL VIHETTE GYŰJTEMÉNYE EGY RÉSZÉT - TÖBB CZÓBEL-FESTMÉNYT IS, AMELYEK KÖZÜL NÉHÁNYAT KÉSŐBB A SZENTENDREI CZÓBEL MÚZEUMNAK AJÁNDÉKOZOTT -, DE EZT A HÁTAKTOT, NEM ENGEDÉLYEZTÉK KIVITELRE. SÓGORÁNÁL HAGYTA A FESTMÉNYT BUDAPESTEN, AKINEK CSALÁDJA ŐRIZTE MOSTANÁIG ÉS ADTA KÖLCSÖN SZÁMOS KIÁLLÍTÁSRA, HOGY A NAGYKÖZÖNSÉG IS MEGISMERHESSE EZT A CZÓBELÉLETMŰBEN OLY FONTOS REMEKMŰVET.

K. M.

KERESVE SEM LEHETETT VOLNA KÉT OLYAN CZÓBEL MŰVET TALÁLNI, AMELYIK ENNYIRE ÖSSZETARTOZIK. BIZTOSAN ÁLLÍTHATJUK, HOGY MEGSZÜLETÉSÜK ÓTA SOHA NEM SZEREPELTEK EGYÜTT A NYILVÁNOSSÁG ELŐTT. A SORS KÜLÖNÖS SZESZÉLYE, HOGY A KÖZÖS IHLETÉSŰ, MODOK MÁRIÁT ÁBRÁZOLÓ, HASONLÓ BEÁLLÍTÁSÚ IKERDARABOK KÖZEL 60 ÉVNYI VISZONTAGSÁGOS ÚT UTÁN ÚJRA EGYMÁS MELLÉ KERÜLTEK. RANGJUKAT JELZI, HOGY A 40-ES ÉVEK ELEJÉN MEGÚJULÓ CZÓBEL-DUVRE KIEMELKEDŐ ALKOTÁSAI A KÉT RIVÁLIS-JÓBARÁT, A FESTŐ MECÉNÁSAI ÉS A LEGNAGYOBB CZÓBEL GYŰJTEMÉNYEK TULAJDONOSAI KÖVES OSZKÁR ÉS SEIDEN GUSZTÁV TULAJDONÁBAN VOLTAK. ŐSZINTÉN REMÉLJÜK, HOGY LESZ OLYAN GYŰJTŐ VAGY INTÉZMÉNY, AKI ÉLNI FOG A VÉLETLEN KÍNÁLTA LEHETŐSÉGGEL, ÉS AZ ÉLETMŰ KÉT EGYMÁST ÉRTELMEZŐ PÁRDARABJA UGYANABBA A GYŰJTEMÉNYBE KERÜL.

M.G.